

נח א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ
הלכות לולב הלכה ב
סוג עשין מד:
נח ו מיי פ"י מהלכות
מעשר הלכה יא:
ז ח מיי פ"ח מהלכו'
לולב הלכה ב:
סא ב י ב מיי פ"ח
מהלכות לולב הלכה ז
סמג עשין מד טו"ע א"ח
ס' תרומה טעף ט:
סב פ"מ ע"ש טו"ע ע"ס
טעף ז:
סג מ מיי ע"ש טו"ע ע"ס
טעף ח:

רבינו חננאל

לחם לחם מעשה של
מעשר שני [מה עיסה של
מע"ש] לא שנאמר
עריסותיכם אף מצת
מעשר שני לא. לימא
מסייע ליה עיסת מעשר
שני פטורה מן החלה
וחכמים אומרים חייבת
בחלה וכי היכי דפליגי
בעיסה הכי נמי פליגי
במצה ובאתרוג. ודחינן
דלמא שאני עיסה דכתיב
תרי זמני עריסותיכם אבל
הני לא. אתרוג של
תרומה טמאה פסול
לפי שאין בו היתר אכילה
ושל תרומה טהורה לא
יטול פליגי בה ר' אמי ור'
אסי חד אמר אמר מפני
שמכשירה כלומר משוי
לה מנא וחד אמר מפני
שמפסידה בשימוש
הידים. איכא בינייהו
כגון שקרא עליה שם
תרומה חוץ מקליפתה
מ"ד מפני שמפסידה
בשימוש הידים הנה
קליפה הפנימית אינה
נפסדת וכמ"ד מפני
שמכשירה הוה מכשירה
(ל) ופסול ואם נטל כשר.
ושל דמאי ב"ה
מכשירין דאית ביה היתר
אכילה דאי בעי מפקר להו
לנכסיה והווי עני וחזי ליה
דתנן מאכילין את העניים
דמאי ואת אכסניא [דמאי]
ושל מעשר שני בירושלים
לא יטול למ"ד שמכשירה
הוה מכשירה למ"ד
שמפסידה הרי מפסידה
ואם נטל כשר למ"ד לפי
שאין לו בה היתר אכילה
דברי הכל היא למ"ד לפי
שאין לו בה דין ממון רבנן
היא: מתני' עלתה חזוית
על רובו פסול. אוקימנא
בין במקום אחד בין
במקומות הרבה אם
תצטרף מכל מקומות שיש
בו החזויות נמצאו רוב
אתרוג חזוית ופסול.
עלתה חזוית על
מיעוטו כשר ואוקימנא
במקום אחד אבל בבי ובני
מקומות הוה ליה כמנומר
ופסול ובחוטמו אפי' לא
עלתה בו חזוית אלא
במשהו פסול. גיטלה
פטמתו. חוטמו של
אתרוג ושושנתו דגרסינן
בירושלמי פיקא (ג) נקלף.
אוקימנא בשנקלף כולו
כלומר נפשטה קליפתה
החיצונה כולו פסול אבל
נקלף מקצתו ונשתיר
מקצתו כשר כדברא
דאמר רבא רבא
אתרוג דאגליד כאהינא
סומקא. פי' האתרוג
שנקלף

חשק שלמה על ר"ח
(א) הלשון אינו מדויק ואולי
ד"ל דפסול מליטול למתלה.
(ב) צירושלמי אימא תמן אמרין
שומנו ור' יצחק צ"ר טעלה
אמר פיקא ודברי רש"י ע"י.

לה:

לולב הגזול

פרק שלישי

סוכה

מסורת הש"ס
עם הוספות

אתרוג צתפיסת הצית צסוף יש נוחלין (ב"ב דף קלו: ושם) אכל גזי
מנה כשחבל ממנה כמה זיתים אם יש משלו כוונת יאל ומנהאי טעמא
נמי ניחא דעיסה של טבל חייבת בחלה כדמוכח צירושלמי דדמאי
פרק חמישי^א דתניא הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר וחלה כחת
וצולאי איירי מדזקוק להפריש תרומה
גדולה ולא פטרינן ליה מדכתיב
עריסותיכם דמייירי צשיש שם חמשת
רבעים צלל חלקו של כהן (אע"ג.^ב)
דצפרק ראשית הגז (חולין דף קלה:)
ילפינן עיסה דשותפין:
דכתיב עריסותיכם תרי זמני.
אע"ג דתרוייהו דרשינן
צמנחות פרק ר' ישמעאל (דף קו. ס.^ג)
למעוטי עיסת נכרי ועיסת הקדש
ועוד דריש ליה צפרק ראשית הגז
(חולין דף קלה:)
לכדי עריסותיכם
כשיעור עיסת מדצר הכל דחוי
צעלמא הוא: **מפני** שמכשירה.
שהלולב כמו שהוא אגוד נותנין אותו
צמים כדי שלא יכמוס כדתנן צפירקין
(דף מצ.) ומחזירו למים וכשנטלו
נוטפין מימיו על האתרוג והוה מני
למימר איכא צינייהו שכצר הוכשר:
דאי בעי מפקר נכסיה. לא הוה
צריך להאי טעמא אלא משום
דיש צו היתר אכילה לעני כמו
לישראל דנפיק צשל תרומה דחוי
לכהן ודכוותה צפרק מפנין (שבת דף
קכו: ושם) תרומה ודמאי פריך צגמי'
דמאי הא לא חזי ליה ומשני כיון דאי
צעי מפקר לנכסיה והוה מני למימר
הואיל וחזי לעני כי היכי דשרי התם
תרומה ציד ישראל הואיל וחזי לכהן
וצהיהא דפרק צכל מערצין (עירובין
דף לא.) דתנן מערצין צדמאי ומפרש
צגמרא משום דאי צעי מפקר נכסיה
התם ניחא דליצטרין להווא טעמא
ליצצה אפילו כסומכוס^ד דפליגי על
ישראל צתרומה ואלא לא פליגי:
מאכילין את העניים דמאי ואת
האכסנאים דמאי.

משנה צפרק ג' דדמאי ופליגי צגמי'
צירושלמי^ה דרבי יונה אמר צעניים
חצרים וצאכסניא כרבי יהושע
דמפרש^ו התם שהם ישראל ור' יוסי
אמר צעניים עמי הארץ היא
וצאכסניא נכרי: **ואמר** רב הונא
תנא ב"ש אומרים אין מאכילין.
וקתם מתני' צמס' דמאי דמאכילין
ותימה מאי קמ"ל רב הונא צמאי
דצ"ש פליגי ואיכא לשנויי הכל
דמנשי פי' צתרא דיצמות (דף קכב)
דתנן ומשיאין על פי צת קול אמר
רבה צר שמואל צגמרא צ"ש אומרים
אין משיאין וצ"ה אומרים משיאין
ופריך מאי קמ"ל ומשני דהא קמ"ל
דאי משכחת סתמא דתניא אין משיאין
צ"ש היא ולא סמכינן עלה:
עלתה חזוית על רובו. צירושלמי^ז

משמע קצת דצ"ט [ראשון]^ח דזוקא מיפסל כדפרישית
צריש פירקין^ט: **נמלה** בוכנתו. צמתני' פי' צקונטרס צשס ר' יעקב
זוקן ניטלה פטמתו ראש האתרוג ודוגמתו הפיטמא של רמון וכאן
פי' צקונטרס דר' יצחק צן אלעזר קרי צמתני' להאי פטמתו צוכנתו
לפי שהוא חד ועשוי כמו צוכנא וצשס רצו רצו רצו יצחק הלוי פירש
דפטמתו ועוקלו שניהם צונצ עוקלו שניטל העץ מה שחון
לגומא

והיה באכלכם. גזי חלה כתיב: היא היא. ודאי מסייע ליה ומאי
לימא: א"א. ודאי זהא מסייעא ולימא דקאמרינן אסייעתא דאתרוג
ומנה קאמר והכי קאמר לימא מסייע לרבי אסי צכולהו דמדצהא
פליגי צאתרוג ומנה נמי פליגי דהא חד טעמא הוא דהתם נמי לכס
כתיב ומנה נמי מחלה ילפא: או
דלמא שאני עיסה. זהא הוא דקאמר
ר"מ פטורה דכתיב מיעוטא יתירא
אכל צחד מיעוטא לא נפקא לן
דכיון דמשתרי לאכילה אע"ג דלית
צה דין ממון לכס קרינא ציה:
שמכשירה. לקבל טומאה דאמרינן
צמתני' (דף קמב) מקצלת אשה מיד
צנה ומיד צעלה ומחורת למים צצצת
שהיו שורין האגודה צצצת^א כדי שלא
ייצשו וכשנוגעים צאתרוג הוכשר
לטומאה דכתיב (ויקרא יא) וכי יתן
מים על זרע ואסור לגרום טומאה
לתרומה דכתיב (צמדצ' יח) משמרת
תרומתי^ב אמר רתמנא עשה לה
שימור: שמפסידה. קליפתה החיצונה
נמאסת צמשמוש הידים ואסור
להפסיד תרומה כדפרישית: הרי יש
בה היתר אבי"ה. לכהן וישראל נמי
נפיק צה אם לקחה מכהן הואיל
ויכול להאכילה לצן צמו כהן אכל
פדיון חין לה להיות ניתרת לאכילת
ישראל והאומר קן רשע הוא: הרי
יש בה דין ממון. כהן מקדש צה את
האשה וישראל נמי אם נתנה לו הכהן
מקדש צה את האשה ומוכרה לכהנים
והדמים שלו: צ"ש דמאי. לקחם
מעס הארץ וקתם פירותיהן ספק חין
מעשרין: מאי טעמייהו דב"ה. הא
לית צה היתר אכילה: וחזי צ"ה.
דרוב עמי הארץ מעשרין ק^ג וחומר
צעלמא הוא שהעמידו צספק טבל
וגצי עניים ואכסניא לא העמידו
דצריהם: אכסניא. טיילותיו של
מלך ומטיל מזונותיהן על בני המדינה:
הרי מכשירה. ומעשר שני צעי
שימור דקודש איקרי דכתיב (ויקרא כו)
וכל מעשר הארץ וגו'^ד: צ"מ"ד. צערלה
לפי שאין צה היתר אכילה אכל אי
הוה צה היתר אכילה הוה מתכשרא
ואפילו לית צה דין ממון הא יש צו
נמי היתר אכילה ומתני' דתני כשר
דצרי הכל היא ואפילו לר"מ דאמר
מעשר שני ממון גצוה הוא מיתוקמא
דהא צה דין ממון לא צעינן דכיון
דאכל לה לכס קרינא ציה: וצ"ד.
צערלה לפי שאין צה דין ממון דאי
נמי הוה צה היתר אכילה הוה פסול
לה משום דליתיה ממון לשאר הנאות
כגון מעשר שני צירושלים לר"מ:
מתניתין רבנן היא. דאמרי מעשר^ה
ממון הדיוט הוא ולא ר"מ דאילו
לר"מ פסול: ד"ג אלא אי אתמר
אסיפא אתמר: ובחופזמו. צעוצי גצוה
שמשפע משס ויורד לצד ראשו:

אפילו ב"ה שהוא פסול. שנראה שם לעניים יותר משאר מקומות
שצו שצאותו עוצי אדם נותן עניו: תני רבי יצחק בר אב"ה
נמלה בוכנתו. צמתנייה הוה תני להאי נטלה פטמתו צוכנתו
לפי שהוא חד ועשוי כמין צוכנא זה לשון מורי הזקן רצו יעקב
אכל רצו יצחק הלוי היה מפרש פטמתו ועוקלו שניהם צונצ
עוקלו שניטל העץ מה שחון לגומא שצאתרוג כשר פטמתו שנתלש
העוקן מתוך האתרוג וחסרו לפיכך פסול והיינו דתני רבי יצחק
צר אלעזר נטלה צוכנתו מה שנכנס צחוך האתרוג כצוכנא הנכנס ומנה צאסימא ולשון רצו יעקב נראה לי שלא מנינו צכל מקום פטמת
עוקן^ז: האי אתרוג דאגליד. נקלף: באהינא סומקא. תמרה אדומה ואף זה לאחר שנקלף נהפך לאדמומית כדרך כל הנקלפים צפירות:
צכולה

והיה באכלכם מלחם הארץ מה להלן
משלכם ולא משל מעשר אף כאן משלכם
ולא משל מעשר לימא מסייע ליה^א עיסה
של מעשר שני פטורה מן החלה דברי ר"מ
וחכמים אומרים חייבת בחלה לימא מסייע
ליה היא היא אלא מדכהא פליגי בהא נמי
פליגי או דלמא שאני עיסה דאמר קרא
^ב עריסותיכם^א עריסותיכם תרי זמני: אשל
תרומה טמאה פסולה: דלית בה היתר
אכילה: צושל תרומה טהורה לא יטול:
פליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר צמפני
שמכשירה וחד אמר מפני שמפסידה מאי
בינייהו כגון שקרא עליה שם חוץ מקליפתה
חיצונה צמ"ד מפני שמכשירה איכא צמ"ד
מפני שמפסידה ליכא: דואם נטל כשרה:
צמ"ד מפני שאין בה היתר אכילה הרי יש
בה היתר אכילה צמ"ד לפי שאין בה דין
ממון הרי יש בה דין ממון: צושל דמאי:
מ"ט דבית הלל כיון דאי בעי מפקר להו
לנכסיה והווי עני וחזי ליה השתא נמי לכס
קרינא ביה דתנן^ג מאכילין את העניים דמאי
ואת אכסניא דמאי וב"ש עני לא אכיל דמאי
דתנן (אין) מאכילין העניים דמאי ואת האכסנאי'
דמאי ואמר רב הונא תנא ב"ש אומרים אין
מאכילין את העניים ואת האכסנאים דמאי וב"ה
אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת
האכסנאים דמאי: צשל מעשר שני שבירושלים:
צמ"ד מפני שמכשירה הרי מכשירה צמ"ד
מפני שמפסידה הרי מפסידה: דואם נטל
כשרה: צמ"ד מפני שאין בה היתר אכילה
דברי הכל צמ"ד לפי שאין בה דין ממון
הא מני^ד רבנן היא: צעלתה חזוית: אמר
רב חסדא דבר זה רבינו הגדול אמרו
המקום יהיה בעזרו לא שנו אלא במקום
אחד אבל בשנים ושלושה מקומות אמר
(ה) ליה רבא אדרבה בשנים ושלושה מקומות
הוה ליה כמנומר ופסול אלא אי אתמר
אסיפא אתמר על מיעוטו כשר אמר רב
חסדא דבר זה רבינו הגדול אמרו והמקום
יהיה בעזרו ל"ש אלא במקום אחד אבל
בשנים ושלושה מקומות הוה ליה כמנומר
ופסול אמר רבא צועל חוטמו ואפילו במשהו
נמי פסול: צנמלה פטמתו: תנא ר' יצחק
בן אלעזר צנמלה בוכנתו: **נקלף**: אמר
רבא האי אתרוגא דאגליד באהינא סומקא
כשרה והא אנן תנן נקלף פסול לא קשיא
הא

אפילו ב"ה שהוא פסול. שנראה שם לעניים יותר משאר מקומות
שצו שצאותו עוצי אדם נותן עניו: תני רבי יצחק בר אב"ה
נמלה בוכנתו. צמתנייה הוה תני להאי נטלה פטמתו צוכנתו
לפי שהוא חד ועשוי כמין צוכנא זה לשון מורי הזקן רצו יעקב
אכל רצו יצחק הלוי היה מפרש פטמתו ועוקלו שניהם צונצ
עוקלו שניטל העץ מה שחון לגומא שצאתרוג כשר פטמתו שנתלש
העוקן מתוך האתרוג וחסרו לפיכך פסול והיינו דתני רבי יצחק
צר אלעזר נטלה צוכנתו מה שנכנס צחוך האתרוג כצוכנא הנכנס ומנה צאסימא ולשון רצו יעקב נראה לי שלא מנינו צכל מקום פטמת
עוקן^ז: האי אתרוג דאגליד. נקלף: באהינא סומקא. תמרה אדומה ואף זה לאחר שנקלף נהפך לאדמומית כדרך כל הנקלפים צפירות:
צכולה

א) פסחים לת. [סנהדרין
ק"ב:]. (ב) דמאי פ"ג מ"א
צככות מו. שצמ קק:
עירובין ז: לא. פסחים
לה: (ג) [לעיל דף לג.].
(ד) בכורות לד. (ה) שבת
דף כג. (ו) קידושין דף נג.
(ז) ו"ב. (ח) ושם ד"ה חד.
(ט) עירובין כו: (י) ה"א.
(יא) ה"ו. (ב) כט: ד"ה
קפטיק.

א) הלשון אינו מדויק ואולי
ד"ל דפסול מליטול למתלה.
(ב) צירושלמי אימא תמן אמרין
שומנו ור' יצחק צ"ר טעלה
אמר פיקא ודברי רש"י ע"י.

א) פסחים לת. [סנהדרין
ק"ב:]. (ב) דמאי פ"ג מ"א
צככות מו. שצמ קק:
עירובין ז: לא. פסחים
לה: (ג) [לעיל דף לג.].
(ד) בכורות לד. (ה) שבת
דף כג. (ו) קידושין דף נג.
(ז) ו"ב. (ח) ושם ד"ה חד.
(ט) עירובין כו: (י) ה"א.
(יא) ה"ו. (ב) כט: ד"ה
קפטיק.

הגהות הב"ח

(א) גמי ושלשה מקומות
כשר אמר רבא כל"ל
ותיבת ליה נמחק:

גליון הש"ס

[מכתיב גמרא צמ"ד
צפי שאין בה דין
ממון הא מני רבנן
היא. ע' קידושין דף נג
ע"צ: גמי אר"ח דבר
זה וכו'. כעין זה לעיל
דף לג ע"א:]

תורה אור השלם

(א) והיה באכלכם
מלחם הארץ תרימו
תרוקה ל"י:
[במדבר מו, יט]

(ב) ראשית ערסתכם
חלה תרימו תרוקה
פתרוקות גרן בן תרימו
אתרוג: [במדבר מו, כ]

(ג) מראשית ערסתכם
תתנו ל"י תרוקה
דלתיתכם: [במדבר מו, כא]

ליקוטי רש"י

תרי זמני. אכל הכל
לכס למעוטי שאלו וגוול
אכל אתרוג של מעשר שני
האי דלמיהוי ליה לאכילה
נפיק ציה ואפילו לר"מ
[פסחים לת.]. מאכילין
לפי שאין בה דין ממון.
אכסניא. טיילותיו של
מלך ומטיל מזונותיהן על בני המדינה:
הרי מכשירה. ומעשר שני צעי
שימור דקודש איקרי דכתיב (ויקרא כו)
וכל מעשר הארץ וגו'^ד: צ"מ"ד. צערלה
לפי שאין צה היתר אכילה אכל אי
הוה צה היתר אכילה הוה מתכשרא
ואפילו לית צה דין ממון הא יש צו
נמי היתר אכילה ומתני' דתני כשר
דצרי הכל היא ואפילו לר"מ דאמר
מעשר שני ממון גצוה הוא מיתוקמא
דהא צה דין ממון לא צעינן דכיון
דאכל לה לכס קרינא ציה: וצ"ד.
צערלה לפי שאין צה דין ממון דאי
נמי הוה צה היתר אכילה הוה פסול
לה משום דליתיה ממון לשאר הנאות
כגון מעשר שני צירושלים לר"מ:
מתניתין רבנן היא. דאמרי מעשר^ה
ממון הדיוט הוא ולא ר"מ דאילו
לר"מ פסול: ד"ג אלא אי אתמר
אסיפא אתמר: ובחופזמו. צעוצי גצוה
שמשפע משס ויורד לצד ראשו:

הגהות וציונים

א) הלשון אינו מדויק ואולי
ד"ל דפסול מליטול למתלה.
(ב) צירושלמי אימא תמן אמרין
שומנו ור' יצחק צ"ר טעלה
אמר פיקא ודברי רש"י ע"י.

(א) חולין מו: ז' (ב) זכרות
ה: וש"ל, ג] (ג) [מעשרות
פ"א מ"ד], (ד) חולין
נה: ה) שם מה: עיי"ש,
(ו) שם מב., (ז) מנחות
צד., (ח) מעשרות פ"א
מ"א, (ט) ה"ו, י) פסוק
במלכים א' ז' כה, (יא) [ערך
פטס], (יב) חולין דף מה:
(עיי"ש), (יג) שם מב.,
(יד) שם נד., (טו) פ"ג וכן
בקהלת רבה פ"ב,
(טז) ד"ה שיעור.

הגהות הב"ח

(א) גמ' חגי עולא בר
חיננא יקב כ"ל וכן
גרש"י:

תורה אור השלם

א) עֲשׂוֹר תַּעֲשׂוּר אֶת כָּל
תְּבוּאֹת יִרְעָךָ הַיָּצֵא
הַשָּׂדֶה שָׂנְהָ שָׂנְהָ:
(דברים יד, כב)

ליקוטי רש"י

שנשפכה בקיתון.
זכר הריאה נימות צמח
קרומים שלה ונשפך
ממלחה לסופה ומסופה
לראשה צמח הקרומים
ומסרון היא שממלחה
כולה מלחה ועכשיו
חליה ריקנית. דקיימי
סימפונא. שלא נימוקו
הקטנות. [חולין מו: ז']:

הגהות וצינונים

[א] [צ"ל דתנן] (גליין):
[ב] צ"ל [בשרפת
(דפר"י): ג] [צ"ל
כבודר] (גליין): [ד] צ"ל
שנתפח (רש"י) וכ"ה
בדפור"י: [ה] לעיל לה
ע"ב ד"ה ובחוטמו,
ותיבות "אפילו במשהו
הנראה" ליתא שם ברש"י
ולכאורה הוא מיותר:
[ו] בגמ' איתא בוקא
דאטמא ופירש רש"י ז"ל
בוכנא וכן הוא בערוך
(גליין): [ז] צ"ל ר' יצחק
בן אלעזר (גליין):

לעזי רש"י

פ"טו"א. פירוש כדור
(רש"י ישעיה כג, יח ועיין
רש"י סנהדרין דף קס
ע"א ד"ה אמרו לו), דבר
עגול (מלודס לין סס).
פורמ"א. פירוש דפוס,
לורה, חבנית.
אינפ"ה. פירוש לחפוח,
להסמך (עיין רש"י סוטה
דף מה ע"ב ד"ה שמי
ככרות הנדקות וכו').
קונטרס פ"א. פירוש
נדמה, נראה דומה למין
אחר.

לולב הגזול

פרק שלישי

סוכה

לו.

בבב"ה. כשר: במקצתה. פסול למנומר הוא: תני עולא בר חנינא. לניקב ולא חסר קאי למכשר תנא דמתני' ואחא האי תנא למימר לחס מפולג הוא מנידו לנידו פסול צנקב כל שהוא אפילו של מחט ונקב שאינו מפולג זכאיסר אס רחצ כאיסר פסול ואע"פ שלא חסר כלום כגון שחצב צו יחד עצה ומתני' צפחות מכאיסר וזשאינו מפולג: סימני טרפה. שהצמחה נטרפה^א זה ולקמיה מפרש ליה: נקלף. סימני טרפה הוא דהיינו הגלודה^ב: נסדק. דהיינו גרגרת שנסדק כולה שלא נשתיר זה חוליא למעלה וחוליא למטה^ג: ניקב. כגון ניקב קרום של מוח^ד: ריאה שנשפכה בקיתון. הנשר צמחון הקרום נימות ונעשה כמים: הא לא קיימי סימפונאה טרפה. אלמא מסימני טרפה הוא: הכא מאי. אס נימות וקיימי סימפונאה דהיינו חדרי הזרע שהגרעינין צמחוס: סרוחי מסרחת. נרקצת: תפוח סרוח. מפרש לקמן: גבוש. צמומן או צמרדל: שזיק. מזושל ציותר צאור צרותחין: (כדור^א). העשוי כמין כדור עגול כדור פלוט"א: התיום. שניס דצוקין יחד: הבוסר. קטן כפול הלנן: גידלו בדפוס. שעושה לו דפוס כשהוא קטן ונתנו צמחו צמחוצר וגדל כמדת הדפוס. דפוס פורמ"א צלע"ז כל דבר העשוי לעשות למדתו דברים אחרים על גביו כמו מנעלין או צמחו כעין שהיו עושין קדרות ללחם הפנים^א שיכניסו העיסה לתוך הקדרה והלחם נעשה צורתה כגון חלו קרי דפוס: במין בריה אחרת. שאינו דומה לאתרוג כלל: מאי לאו תפוח מבחוץ. שנפחת^א ונרקצ מצמחון: סרוח מבפנים. וקליפתו קיימת כמין ריאה שנשפכה כקיתון: לא תפח אע"ג דלא סרח סרח אע"ג דלא תפח. תפח אינפ"ה צלע"ז כגון שנפלו גשמים צמלוש ותפח סרח נרקצ. ל"א תפח נרקצ סרח ריחו רע מחמת חולעים שאכלוהו: דומה לבושי. שגדל כאן

והרי הוא שחור: פפ"ה. שנדמה הוא קונטרפ"ט צלע"ז אזל כושי עלמנו היינו טעם לכשר לאורחיה הוא: הא לן והא להו. לעולם מתני' כושי נמי פסיל ולא קשיא מתניתין לצני ארץ ישראל שרחוקין מארץ כוש ואינס רגילים זהם צרייתא לצני צלל שקרוצים לכוש ורגילין זהם ומכל מקום צגדל כאן ודומה לכושי נדמה הוא ופסול: רבי עקיבא. דלמנר דעד גמנר צישוליה לנ הוא אתרוג פרי ורבי שמעון אמרו דבר אחד: פופור את האתרוגים בקומנן. מן המעשרות: כרבנן סבירא ליה. דחייצין צמעשר דפרי הוא הואיל ותחילתן וסופן אוכל^א: שבני אדם מוציאין לזריעה. פרי העשוי לזמנו ולא משכחת לה אלא צצשל כל זורכו. והא דנקט אתרוגין משום דלא פלוג רבנן צני פלוגתיה לחיצי צקוטנן אלא אתרוגין ותפוחין דקצצרי תחילתן וסופן אוכל הוא כדתנן לה פ"ק דמסכת מעשרות כל שתחילתו וסופו אוכל אע"פ ששומרו צמחוצר להוסיף אוכל חייצ צין גדול צין קטן וכל שאין תחילתו אוכל וסופו אוכל אינו חייצ עד שיעשה אוכל כו' האתרוגים והתפוחים חייצין צין גדולים צין קטנים ופליג ר' שמעון עליהו צאתרוגים ומודי צתפוחים דקצצר כדרך צצני אדם מוניאין לזריעה ואתרוגים קטנים שנוטעם אינס לזמחין אצל תפוחין קים ליה דאף על פי שלא צישלו כל זורכן לזמחין וצקטני קטנים אפילו צתפוחין ודאי פליגי הואיל וטעמא משום מוניאין לזריעה הוא: ותו

כלומר ניקב נקב מפולג או לצית הסימפונות או חסר כל שהוא צלל סיפא ניקב ולא חסר כשר: אתרוג ככדור פפ"ה. כלומר עשוי כמין כדור של עור שמשחקות הצנות צו כדדרישין (צפיקתא רבתי)^א דצרי חכמים כדצנות ככדור של צנות שזורקות זו לזו כך דצרי תורה נורקין מפה אל פה פלוט"א צלע"ז כי היא דהכדור והאימוס דסוף ארבע מיתות (סנהדרין דף קס. ושם) ואית דגרס כדוד צדל"ת והיינו עשוי כמין דוד ועגול כקדרה: [וע"ש חוס' סנהדרין כו. ד"ה כדור וחוס' חולין סד. ד"ה כודרת]: אתרוג הבוסר. פי' צקונטרס קטן כפול הלנן ולא יתכן כדפרישית צריש פירקין (דף לא: צ)^א אהיה דשיעור אתרוג דמיימין התם: מקורולות

לגומא שצאתרוג כשר פטמתו שנתלש העוקץ מחוך האתרוג וחסרו לפיכך פסול והיינו דתני ר' יצחק צן אלעזר נטלה צוכנתו מה שנכנס צמחון האתרוג צוכנתו הנכנס ומכה צלסיתא והקשה צקונטרס על זה שלא מנינו צכל מקום פיטמא עוקץ ור"ת מפרש שמנינו עוקץ ופיטמא צמקוס אחד צקוף פי' יולא דופן (מה דף מו. ושם) גצי סימני צוגרת דתנן צן עולא אומר משתשחיר פטמתה רצי יוסי אומר כדי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהה לזוזר דעוקץ הוא חודו של דד שהתינוק מכניס לחוך פיו ופיטמא הוא הצצר שחמת העוקץ שמשחיר צצצ וקלת היה נראה מדמזכיר כאן גצי אתרוג פטמתו ועוקלו וחוטמו וכן נמי התם גצי דדי אשה משמע ששלשתן צמקוס אחד לצד ראשו של אתרוג דעוקץ פעמים שיולא מחודו שצראשו כמין עוקץ צולט וקשה כעץ ולכך קרי ליה עוקץ ונטלה פטמתו דהיינו צוכנתו היינו שנתלש אותו עוקץ ממקום חיבורו ונשאר כמין גומא צראש האתרוג וצפרק יולא דופן (ג"ז שם) פירש צקונטרס חוטמו ספק וכאן^א פירש צחוטמו אפילו צמשהו הנראה צעוצי גצוהו שמשפע וירד לצד ראשו וצירושלמי^א אמר נטלה פטמתו תמן אמרי שושנתו משמע שהוא לצד ראשו כעין פרח שושן^א וצערון^א פירש צסם ר"ת נטלה פטמתו נראין הדברים שהוא דד דלתנן של חוטם כמין פיטמא של דד דלתנן (עוקלין פ"צ מ"ג) פיטמא של רימון אצל [הא] דלמנר רצי יצחק נטלה צוכנתו הוא קלה העץ הנמון צאתרוג כאותו דשחיתת חולין (דף מצ:): האי (צוכנא^א) דלטמא דשף מדוכתיה טריפה מחוך פירושו משמע דפטמתו וצוכנתו תרי מיני נינהו זה צעוקץ וזה צראשו ולא צא ר' אלעזר צר יצחק^א לפרש אלא להוסיף על המשנה וצסם רצינו גרשוס מאור הגולה פירש צערון כפירוש רצינו יצחק צר יהודה הלוי: הא בבב"ה הא במקצתה.

פי' צקונטרס צמקתתה פסול דמיחזי כמנומר ורצינו חננאל פי' איפכא צכולה פסול דלטריפות מדמי לה צשמעתין וגצי טריפות אשכתן צפרק חלו טרפות (חולין דף נה:): הגלודה טריפה ואס נשתיר זה כסלע כשרה דהדרא צריא וכן מוכח מדפריך אי נקלף תנינא כלומר חס סימנן טריפה דקא אמרינן היינו נקלף דסימנן טריפה הוא הגלודה תנינא צמתני' שהוא פסול צאתרוג משמע צהדיא דכעין טרפה מיפסיל: אי נסדק תנינא. שהוא כעין טרפות צגרגרת שנסדקה כולה שלא נשתיר זה חוליא למעלה וחוליא למטה^א תנינא צמתני' נסדק פסול וצכי האי גוונא שנסדק על פני כולה אי ניקב שגס הוא סימנן טריפה כמו ניקב קרום של מוח^א והשתא הא דפריך עלה תנינא לנ הוא כעין אחריני אלא כלומר תנינא שהוא כשר גצי אתרוג כדקמני מתני' ניקב ולא חסר כשר ומכל מקום אע"ג דלענין טרפות אסור התם הוא משום דקרום לחודיה קאי אצל הכא כוליה אתרוג חיבור הוא דמיני לניקב הלצ ולא לצית חללו^א ויתכן דגצי אתרוג נמי חס ניקב עד חדרי הזרע שהגרעינין לתוכן פסול אע"ג שלא חסר ולעיל דצעי נקב מפולג היינו שלא כנגד אותן חדרים ואס ניקב עד שם צכלל מפולג הוא דלחותן חדרים צמקוס סימפונות דריאה קיימי כדמוכה שמעתין דצעי ליה למיפסל נשפכה כקיתון משום דלא קיימי סימפונאה ואי הוה מפרשי' דמתניתין דקמני ניקב וחסר כל שהוא פסול תרי מילי נינהו הוה ניחא טפי דהוי תנינא דומיא דאחריני כלומר ניקב נקב מפולג או חסר כל שהוא צלל סיפא ניקב ולא חסר כשר:

אתרוג ככדור פפ"ה. כלומר עשוי כמין כדור של עור שמשחקות הצנות צו כדדרישין (צפיקתא רבתי)^א דצרי חכמים כדצנות ככדור של צנות שזורקות זו לזו כך דצרי תורה נורקין מפה אל פה פלוט"א צלע"ז כי היא דהכדור והאימוס דסוף ארבע מיתות (סנהדרין דף קס. ושם) ואית דגרס כדוד צדל"ת והיינו עשוי כמין דוד ועגול כקדרה: [וע"ש חוס' סנהדרין כו. ד"ה כדור וחוס' חולין סד. ד"ה כודרת]: אתרוג הבוסר. פי' צקונטרס קטן כפול הלנן ולא יתכן כדפרישית צריש פירקין (דף לא: צ)^א אהיה דשיעור אתרוג דמיימין התם: מקורולות

פד א מיי פ"ח מהלכות
לולב הלכה ז' טו"ש"ע
א"ח ס' חרמנו סעיף ו:
פד ב מיי שם טו"ש"ע שם
סעיף צ:
פד ג ד מיי פ"ז מהל'
שחיטה הלכה ט' סמוג
עשין מד טו"ש"ע א"ח סימן
חרמנו סעיף ד:
פד ו מיי שם טו"ש"ע שם
סעיף טו:
פד ז מיי שם טו"ש"ע שם
סעיף טז:
ע ח מיי שם טו"ש"ע שם
סעיף יז:

רבינו חננאל

שנקלף עורו במקצת כמו
פגי תמרה אדומין כשירה
וגרסי' נמי באלו טרפות
הגלודה ר' מאיר מכשיר
וחכמים פוסלין שנקלף
עורה כאדינא סומקא והני
מילי כולה אבל נשתיר
מקצת מציל בגלודה.
ניקב נקב מפולש במשהו
ושאינו מפולש בכאיסר.
בעי רבא נולדו בו
באתרוג סימני טריפה
כגון שנשפך כקיתון
[מהו] ואמרינן ת"ש
אתרוג תפוח סרוח פסול
מאי לאו תפוח מבחוץ
וסרוח מבפנים וקתני
פסול ודחינן לא אידי
ואידי מבחוץ ולא קשיא
הא דאיתפח ואח"כ סרח
הא דסרח ואח"כ איתפח
ולא איפשטא. נישלה
פיטמתה. נראין הדברים
שהוא דד של חוטם
כפיטמא של דד כדתניא
פיטמא של רמון. אבל
הא דתני ר' יצחק נישלה
בוכנתו והוא קצה העץ
הנתון באתרוג כגון
בוכנא דגרסי' בשחיטת
חולין האי בוכנא דשף
מדוכתיה טריפה ושם
המדוך בוכנא כדגריסין
(בחולין ג"ב) בוכנא
ואסיאתא ובאתרוג העץ
שהוא תלוי בו באילן
הוא כמין בוכנא ובעיקר
האתרוג חקוק כמו
אסיאתא והעץ נתון בה.
וקי"ל שאם נעקרה
בוכנא מן האסיאתא
חיישינן שמא ניטל
מגופו של אתרוג עמה
וחסר האתרוג ופסול
אבל אם הבוכנא באתרוג
קיימת בתוך האסיאתא
ונחתך העץ למעלה
הימנה כשר שהרי העיקר
קיים והוה ניטל עוקצו
כשר. אתרוג כושי
פסול אוקמה אביי דומה
לאדם כושי פסול אבל
אתרוג כושי כשר ורבא
אוקמה בא"י שנו
שאתרוג כושי פסול.
אתרוג הבוסר. כדכתביב
אבות אכלו בוסר ר"ע
פוסל וחכמים מכשירין
הלכתא כחכמים ור'
שמעון דפטר את
האתרוגין בקוטנן מן
המעשר כשיטת ר'
עקיבא